

از کلام الاهی تا مصحف
از سخنی گفتاری به متنی بسته؛ شرایط تاریخی تکوین مصحف

تهیه کننده: مهدی خلجی

حقوق معنوی

- اختصاص - این مطلب به پروژه توانا مربوط به سازمان E-Collaborative for Civic Education اختصاص دارد و استفاده از آن می بایست با ذکر نام سازمان تهیه کننده انجام شود.
- غیر تجاری - این مطلب برای استفاده های غیر تجاری می باشد و برای هیچ گونه منفعتی بهره برداری نخواهد شد.
- اشتراک - اگر می خواهید هر گونه تغییری در مطلب وارد کنید، شما می توانید حاصل کار را تنها تحت مجوز E-Collaborative for Civic Education منتشر کنید و برای ایجاد بدنه اصلی اطلاعات، این تغییرات را باید با E-Collaborative for Civic Education به اشتراک گذارید.

- **قرآن چیست؟**
- **طبق عقیده‌ی عامه‌ی مسلمانان، قرآن، «کلام الاهی» است که طی بیست و سه سال، محمد، برای مخاطبان خود به صورت شفاهی بیان کرده است .**
- **قرآن: بیان شفاهی «وحي»**
- **نه محمد نه مخاطبان و هم‌عصران او قرآن را از روی متنی نمی‌خواندند و چیزی به نام «کتاب قرآن» در دست نداشتند و تهیه نکردند. نوشتن وحی - اگر هم بوده باشد - به صورت پراکنده و نامنسجم صورت گرفته و اکنون هیچ نسخه‌ای از هیچ نوشته‌ای در دوران پیامبر در دست نیست.**
- **ما دیگر به «قرآن» و «وحي» دسترسی نداریم. «گفتار قرآنی» برای یکبار به وجود آمده و با مرگ پیامبر از میان رفته است .**

گفتار قرآنی؛ وحی گفتاری

- سخنی به اقتضای مقام گفتار و حضور مخاطب - این تعیین‌کننده‌ی محتوای قرآن است؛ چه چیزی در قرآن باشد چه چیزی نباشد: موضوع طلاق و لعان در قرآن آمده ولی جزئیات نماز - که از ارکان عبادات است - نیست یا لعن بر ابولهب و همسرش ذکر شده ولی موضوع جانشینی پیامبر نه.
- محمد به پرسش‌های مخاطبان پاسخ می‌دهد: و سُئِلَ عَنِ الرُّوحِ / یَسْئَلُونَكَ عَنِ الْإِهْلِةِ / یَسْئَلُونَكَ قُلْ اللَّهُ یَفْتِیْكُمْ فِی الْكَلَالَةِ
- علی بن ابیطالب: سلونی قبل ان تفقدونی فلانا بطرق السماء اعلم منی بطرق الارض

- نخستین آیه یا آیات قرآن - افسانه‌ی غار حراء
- اُمّی بودن محمّد
- تحولی بنیادین در ادیان توحیدی
- پیامبر «برگزیده» به جای «قوم برگزیده»
- پیامبر «مصطفی» به جای «بنی اسرائیل»
- «اُمّی» کسی که به قوم بنی اسرائیل تعلق ندارد
- دین اسلام قومی نیست

هُوَ الَّذِي بَعَثَ فِي الْأُمِّيِّينَ رَسُولًا مِنْهُمْ يَتْلُو عَلَيْهِمْ آيَاتِهِ وَيُزَكِّيهِمْ وَيُعَلِّمُهُمُ الْكِتَابَ وَالْحِكْمَةَ وَإِنْ كَانُوا

مِنْ قَبْلُ لَفِي ضَلَالٍ مُّبِينٍ ﴿٢﴾

- محمد با مخاطبان خود محاجّه یا مناظره می‌کند:

- Disputatio

- با مشرکان

- با اهل کتاب: یهودیان و مسیحیان

- با مؤمنان

- چند آوایی در گفتار
- ضمائر در گفتار و حیاتی
- در پس این آوا کیست؟ گوینده؟

نسخه‌ی خطی بر روی پوست، به خط کوفی، منسوب به قرن دوم هجری

... و لقا ...
 ... حلق ...
 ... است ...
 ... ما ...
 ... ما ...
 ... ما ...
 ... ما ...
 ... ما ...
 ... ما ...

• مصحف چیست؟

• نخست در زمان ابوبکر، خلیفه‌ی نخستین مسلمانان، تصمیم گرفته شد متن قرآن تدوین شود. پس از نبردهای «ردّه» شماری از صحابه‌ی حافظ قرآن کشته شدند و خوف آن بود که با مرگ حافظان قرآن، این گفتار به کلی از میان برود. این کار در زمان ابوبکر به سرانجامی نرسید .

• «مصحف» متنی است که در شورای تدوین قرآن زیر نظر عثمان بن عفّان، (خلیفه‌ی سوم مسلمانان ۶۵۶-۶۴۴)، تهیه شد و به صورت اوراقی میان دو جلد درآمد. این متن در بردارنده‌ی گزیده‌ای از روایت‌ها و دست‌نوشته‌های صحابه‌ی پیامبر از قرآن است که با تصمیم گروهی از آنان در این شورا به مثابه‌ی «مصحف» (کلمه‌ای با ریشه‌ای اتیوپیایی) پذیرفته شده و رسمیت یافته است. صحابه‌ای چون علی بن ابیطالب و ابن مسعود در این شورا حضور نداشتند و تنها کسانی عضو این شورا بودند که از نظر سیاسی با عثمان همسو بودند

نبرد برای تقدیس و تثبیت مصحف عثمان

• روى البخاري عن أنس: "أنّ حذيفة بن اليمان قدم على عثمان، وكان يغازي أهل الشام في فتح أرمينية وأذربيجان مع أهل العراق، فأفزع حذيفة اختلافهم في القراءة، فقال لعثمان: أدرك الأمة قبل أن يختلفوا اليهود والنصارى. فأرسل إلى حفصة: أن أرسلني إلينا الصحف ننسخها في المصاحف، ثم نردّها إليك؛ فأرسلت بها حفصة إلى عثمان، فأمر زيد بن ثابت وعبد الله بن الزبير وسعيد بن العاص وعبد الرحمن بن الحارث بن هشام فنسخوها في المصاحف. وقال عثمان للرهط القرشيين الثلاثة: إذا اختلفتم أنتم وزيد بن ثابت في شيء من القرآن، فأكتبوه بلسان قريش، فإنه إنما نزل بلسانهم، ففعلوا، حتّى إذا نسخوا الصحف في المصاحف، ردّ عثمان الصحف إلى حفصة، وأرسل إلى كلّ أفق بمصحف ممّا نسخوا، وأمر بما سواه من القرآن في كلّ صحيفةٍ ومصحفٍ أن يحرق. قال زيد: فقدت آية من الأحزاب حين نسخنا المصحف، قد كنتُ أسمع رسول الله (صلى الله عليه وآله وسلم) يقرأ بها، فالتمسناها فوجدناها مع خزيمة بن ثابت الأنصاري: ((من المؤمنين رجال صدقوا ما عاهدوا الله عليه)) (الأحزاب 33: 23) فألحقناها في سورتها في المصحف".

کتاب المصاحف

تألیف

أبي بكر عبد الله بن سليمان بن الأشعث السجستاني المحبب

المعروف بـ «ابن أبي داود»

٢٢٠ - ٢١٦ هـ

دراسة وتحقيق وتقديم

الدكتور محمد الدين عبد الجان واعظ

الأستاذ المشارك بجامعة أمم القرى بمكة المكرمة

كلية الدعوة وأصول الدين - قسم الكتاب والسنة

المجلد الأول

دار البشائر الإسلامية

• حجاج بن يوسف ثقفى (٩٥-٢٠ هجرى) مصحف ابن مسعود را میسوزاند:

• في سنن أبي داود (2/514):
«يزعم أن قراءته من عند الله،
والله ما هي إلا رجز من رجز
الأعراب، ما أنزلها الله على
نبيه عليه السلام»

• حجاج قرآن را نقطه گذاری و
اعراب گذاری می کند

ایده‌ی تحریف - مصحف‌ها

- شیعیان
- تحریف و امامت

www.tava

Revelation and Falsification

The *Kitāb al-qirā'āt* of Aḥmad b. Muḥammad al-Sayyārī

CRITICAL EDITION WITH
AN INTRODUCTION AND NOTES
BY

ETAN KOHLBERG
AND
MOHAMMAD ALI AMIR-MOEZZI

BRILL

The Revelation Versus *Textus Receptus*

تمایز میان وحی و متن استاندارد شده

- در تاریخ اسلام و نیز در عصر جدید هم مفسران سنتی هم سنتِ شرق‌شناسی قرآن را به مثابه‌ی «متن استاندارد شده» و «مصحف» دیده و پژوهیده است نه به مثابه‌ی «گفتار»
- روش‌شناسی‌های جدید برای مطالعه‌ی قرآن به مثابه‌ی گفتار نیاز است.
- طبق دیدگاه اسلامی «وحی» الاهی و مقدس است. از آن‌جا که «مصحف» عین وحی نیست و صورت دگردیسی‌دهی گفتار به نوشتار است، بنابراین، آنچه در دست ماست نه مقدس است نه وحی.

حقوق معنوی

- اختصاص - این مطلب به پروژه توانا مربوط به سازمان E-Collaborative for Civic Education اختصاص دارد و استفاده از آن می بایست با ذکر نام سازمان تهیه کننده انجام شود.
- غیر تجاری - این مطلب برای استفاده های غیر تجاری می باشد و برای هیچ گونه منفعتی بهره برداری نخواهد شد.
- اشتراک - اگر می خواهید هر گونه تغییری در مطلب وارد کنید، شما می توانید حاصل کار را تنها تحت مجوز E-Collaborative for Civic Education منتشر کنید و برای ایجاد بدنه اصلی اطلاعات، این تغییرات را باید با E-Collaborative for Civic Education به اشتراک گذارید.